

1.

Najčešće sam na terasi hotela *Luksor* kraduckao bogu dane. Ovaj hotel u neposrednoj blizini moje kuće poznat je po svojoj prvoklasnoj kuhinji. Na terasi s koje se pruža predivan pogled na Dunav uvek je velika gužva. Premda u njemu odseđaju skoro isključivo elegantna gospoda, dešava se ponekad da gosti pripucaju jedni na druge. Dobri maniri se mogu naučiti, to je samo pitanje volje; njima još treba dodati po poslednjoj modi sašiveno odelo, koje predstavlja proračunatu investiciju, i eto ti savršenog paravana. Ove delije su magnet za devojke. Policija je još za dedinog vakta često blokirala hotel, pa mi je bilo zabranjeno da se motam u njegovoj blizini. Komunisti se savetuju o poverljivim stvarima, bićemo u nevolji ako posumnjaju da ih prisluškujemo.

U gradu se verovalo da je pristup ovom luksuznom hotelu u novije vreme moguć samo sa specijalnom dozvolom. Međutim, rat je učinio svoje. Dok se na bojištima pucalo, zub vremena je naćeo ovo patinasto zdanje. Komunisti više nisu dolazili, policija nije nalazila za shodno da proverava šta se u njemu dešava. Nije vredelo mnogo što je bio zatvoren – preduzimljivi komšiluk je razneo najpre vrata i prozore, zatim polako i nameštaj, demontirao je čak i slavine, a kuhinju su bukvalno opljačkali. Video sam rođenim očima kako je jedan komšija – da sad ne imenujem dotičnog – dovukao ručna ko-

lica i danima odvlačio posuđe. Nije mnogo luksuza preostalo za beskućnike, jedino što su imali krov nad glavom. Za njih je i to bila premija. Zauzeli su sobe čiji su zidovi bili obloženi svilenim tapetama. Za pribežište je nekadašnji hotel bio previše elegantan, s druge strane, novi korisnici su umeli da se brzo prilagode. Carski su u njemu uživali sve dok se pacovi nisu nakotili. Ne jednom su ujeli bespravno useljene stanare. Nomadski pacov, opasna, lukava životinja, isterao je beskućnike iz oronulog hotela.

Jedno poduže vreme nije se dešavalo ništa. Ruine hotela na komšijskoj parceli naposljetku je prekrrio korov. Međutim, u proleće se u maskirnoj uniformi s kalašnjikovim o ramenu pojavio Kotarac, obišao zapuštenu portu, a onda je zazjavajlima, koji su se začas tu okupili, objavio da smo – pobedili.

O gospodinu Kotarcu se proneo glas da je milioner. Bio je na ratištima i u Bosni, i u Hrvatskoj, a potom je, ili u međuvremenu, švercovao i preprodavao gorivo. Stekao je nadimak Benzinski Bos, jer kad su Ameri zabranili Arapima da nam dopremaju naftu, gospodinu Kotarcu je pošlo za rukom da je nabavi u Rumuniji i Mađarskoj. Njegovi ljudi su prodavali benzin pored prometnih puteva u plastičnim bocama.

Dobro se potkožio. Ovi ratni profiteri su shvatili da čovek mora i bukvalno da bude *u pravo vreme na pravom mestu*. Novac treba obrtati, to je njihovo *vjeruju*. Uskoro su se na parceli pojavile mašine i za tili čas poravnale teren. Za manje od godinu dana na mestu starog hotela izniklo je novo-novcato zdanje. Hotel sa pet zvezdica bio je biser čitavog kraja. Gospodin Kotarac se šepurio u tamnoplavom odelu i s leptir-mašnom. Terasa je ponovo bila prepuna, novac kao da je iz

zemlje navirao, hotel s pogledom na Dunav ubrzo je postao popularno sastajalište.

Najveći broj gostiju pristiže limuzinama sa zatamnjenim staklima. Pred glavnim ulazom izlaze iz kola tutnuvši ključeve hotelskom momku u ruke. Stalni gosti čine većinu posetilaca. Ti gosti su obično pod zaštitom četvorice-petorice rmpalija, a u jednoj zasebnoj prostoriji čitava jedna ekipa zuri u monitore sigurnosnih kamera. Zatim se u društvu nekoliko elegantnih dama pojavi i gospodin Kotarac. Nonšalantno posadi te dame na visoke barske stolice. Pristali mladi konobar servira viski s mnogo kockica leda. Neko vreme ćaskaju, kikoću se razdragano, te ubrzo pristupaju večeri, uz plamen sveća pijuckaju vino i, potom, nestaju u apartmanima.

Takav je život u novom svetu. Jer gosti, svi do jednog, tvrde da je rođen jedan novi svet nakon što su komunisti najureni. Ne volim da budem kvariša ničeg dobrog, ali – prema mom skromnom mišljenju – taj takozvani novi svet meni pre svega liči na jedan dobrostojeći bordel. Bog mi je svedok, nije mi ni na kraj pameti da predstavim kupleraje u lošem svetlu, zahvaljujući televiziji bio sam u prilici da vidim i kuće s crvenim fenjerima i, moram priznati, mene su očarale. Ne bih rekao ništa loše o njima već i zbog sebe samog. Meni se i sama ta ideja toliko dopada da bih, samo kad bih mogao, svakodnevno posećivao te javne kuće. Zauzvrat, poklonio bih im u metalu iskovan nacionalni grb. Mislim da bi to sve obradovalo, a i promet bi se znatno uvećao. Pred gospodinom Kotarcem, naravno, ne bih preko usta prevalio reč „kupleraj”. Čitavo njegovo biće zrači zadovoljstvom, vidi se to u njegovom držanju, dok se muva ovamo-onamo, dok izdaje naređenja, vidi se da se odlično oseća u svojoj koži. Uveren je

da njegov hotel nije nikakvo svratište već mesto okupljanja istinskih patriota, mesto poverljivih poslovnih razgovora. Jeste da je bio kupleraj, ali za vreme komunista, danas svakako nije. Mogu jasno da zamislim kako to govori, jer je nebrojeno puta ponovio da je njegov hotel sastajalište pravih, istinskih patriota. Baš zbog toga je i naručio srpski kraljevski grb. Ne razumem sasvim šta bi mogao da ima protiv kupleraja. Čitao sam u novinama da se i otmene gospođe bave tim, kako ga od milošte zovu, prastarim zanatom. Ne moram ni da kažem, zar ne, da sam bio obuzet mišlju da jednom obučem dedino najbolje odelo, da naručim večeru u separeu, potom pozovem za sto jednu lepojku i dopustim joj da me zavede.

Nadao sam se da će mi se ukazati takva prilika s obzirom na to da sam održavao uspešne poslovne veze s gospodinom Kotarcem. Zahvaljujući svom dedi, bio sam majstor za sve. Uz to sam izučio i metalostrugarski zanat. Ne mogu da se žalim, poslovi mi dobro idu, naročito u poslednje vreme, mnogi sad socijalistički grb zamenjuju srpskim kraljevskim. Gospodin Kotarac je još pre nekoliko meseci naručio čak šest grbova, pet većih za hotel i jedan manji, koji će biti zavaren na kapiju njegove vile. Nije me požurivao, dozvolio mi je da stvaram, da obratim pažnju i na sitne detalje, zato sam i pošteno odradio posao. Jer to je prava umetnost! Dao sam sve od sebe. Gospodin Kotarac je bio zauzet nadzorom izgradnje novog krila hotela. Velnes, ponavljao je samouvereno. Velnes nudi telesno i duhovno osveženje, rekao je, dovodi u bolju kondiciju moždane vijuge bogataša.

Dugo nisam imao sa njim nikakav problem. A onda je jednog dana bez ikakvog uvoda izjavio da mu je zapela za oko ova moja kuća sa okolnom baštom. Da ga bog ubije, pomislio

sam ljutito. Predložio je da se nagodimo. Postao je nametljiv, agresivan. Neće on ništa na silu, rekao je, ali njemu bi jako pasovala moja parcela. Pravio sam se da ga nisam čuo. Hteo sam da zadržim tu kućicu sa baštom, i zbog uspomene na dedu, a i zbog njegove radionice – zahvaljujući toj radionici dolazio sam do solidne dodatne zarade. Ovako mi uopšte nije loše. Cenjen sam i tražen majstor za sve. Ako se ukaže potreba, mogu podjednako da popravljam i traktore i limuzine. Belu tehniku i sitne aparate za domaćinstvo. Usisivače, miksera, pegle, frižidere, bicikle. Ovo poslednje se baš i ne isplati, konkurencija je velika. Međutim, pošto se namnožilo majstora-amatera koji svi do jednog misle o sebi da su rođeni geniji za tehniku, mušterije sve više dolaze kod mene. Ali najviše novca donosi ipak izrada grbova i ograda od kovanog gvožđa. Onaj ko iole drži do sebe, naručuje ogradu od kovanog gvožđa. A zna se i to da ja izrađujem u čitavom kraju najfinije, u reljefu ili bareljefu izvedene bronzane grbove, što donosi više novca no da se po čitav dan zlopatim sa peglama ili biciklima.

Čim sam završio manji grb, poslao sam gospodinu Kotarcu poruku: kad mu vreme dozvoli, neka se javi, da se odvezemo do njegove vile i da ga montiram. Gazda je sa zadovoljstvom razgledao rad. Mora da ga je ipak mučila neka nedoumica ili sumnja, jer me je iznenada upitao jesam li siguran da sam mu iskovao srpski grb. Izvadio sam iz torbe nacrt. Nema šanse da nije srpski. Evo, gospodine, pogledajte, tu gore je kruna, ispod nje dvoglavi orao, na glavi orla grčki krst, a krila čini po sedam pera. I ovde na grudima orlovim, vidite, tu je mali grb, sa četiri ocila ili četiri slova C. Nema tu prevare, nema podvale. Sve je na svom mestu. U redu, rekao je i platio.

Gospodin Kotarac vozi opasno besna kola. Zaposleni u hotelu ga neprestano ali snishodljivo saleću, neki i beleže njegova uputstva. Doznao sam da se pripremaju dugoročni planovi razvoja, konobari misle da će ubrzo krenuti u dogradnju hotela.

Takav je to svet, objašnjavao mi je razmetljivo glavni konobar, po čijem mišljenju bi jednom ovako ćaknutom tipu kakav sam ja bilo bolje da se drži dalje od ovakvih mesta. Nije to moj milje. Glavni konobar me je, sve do dolaska Laure Rotenbiler, izrazito mrzeo. Pretpostavljam da bi me sa zadovoljstvom udavio u kašičici vode, jer sam poručivao samo jednu kafu i nikad nisam davao bakšiš. Čim bi me ugledao, samo bi me mrzovoljno odmerio. Nije mogao da razume zbog čega sedim ovde čitavo popodne pored jedne kafe. I obezbeđenje me je držalo pod prismotrom, gledali su me krajičkom oka, ne sumnjam da su me i oni proknjižili kao svojevrsnog ludaka koji razgovara sam sa sobom. Pojma nisu imali, naravno, zašto ja sve to radim. Mada je objašnjenje veoma jednostavno. Samo me niko nije pitao. Mrmljao sam sebi u bradu da ne bih zaboravio reći, da ne prođem kao deda. Zato mnogi u kraju i drže da sam malouman ili, u najmanju ruku, ćaknut, da mi nisu sve ovce na broju. Što se mene tiče, neka misle šta hoće, ovi zaglupljeni nesrećnici ne znaju ni ne slute o čemu je reč.

Dešava mi se, naime, da se ne mogu setiti neke reči, prosto se blokiram, i tada, zbunjen, samo mucam, zaplićem jezikom. Uzalud se upinjem – što paničnije pokušavam da se setim, to me više stegne grč. I zbog toga ne zaklapam usta. Dedu je baš to i uništilo, to što je pobegao u ćutanje. Zato su ga reči postepeno i napuštale, ostavljale ga na cedilu. Izvukao sam iz toga pouku. Koristim priliku da zapodenem razgovor s

bilo kim, reći naviru iz mene kao bujica. Moje mušterije jedva uspevaju da me se otarase. Premeštaju se s noge na nogu i ne-strpljivo čekaju da preuzmu popravljeni aparat, plate i zbrišu. Ja sam ovde, na terasi, u lovu na slušaoce, gledam netremice, njušim kao hrt i jedva čekam da buduća žrtva sedne za jedan od susednih stolova. I onda se dovijam na sve načine kako bih zapodenuo razgovor. Najčešće počinjem nekim primedbama o ženama, pa nastavljam s politikom, da bih naposljetku skrenuo razgovor na svog dedu. Naravno, stvar nije bez rizika, ne kažem da nisam imao i neprijatnosti. Jednom se neki čovek izderao na mene želeći da umuknem, inače će mi razbiti njušku. No, lepo, pomislio sam, evo kako se ponaša gospodstvujuća publika. Takvi su kad im s lica sklizne maska. Jedan drugi je pozvao konobara. Došao je šef sale, zamolio je gosta za malo strpljenja i uverio ga da nema čega da se boji, nisam od onih ludaka koji su opasni po okolinu. Diskretno me je nazvao mušičavim. Najneprijatnije mi je ipak bilo kad sam jednoj lepotici započeo da iznosim priču o svom dedi. Ljubazno se smeškala i ubrzano treptala, klimala glavom i ponavljala: Slatki deda, slatki deda, dok najednom nije iznenada prasnula: Dosta, bre, prijatelju, daj, ne gubimo vreme! Stresao sam se. Četiri orla i možemo da krenemo. Hajde, u redu, mator si dripac, ova runda neće biti iscrpljujuća, biće dovoljno i ako mi odvojiš trista maraka. Naučio sam lekciju, jednom zasvagda, od tada sam oprezniji raskalašnik. Retko i zapodevam razgovor sa ovakvim damama. Radije ih samo gledam.

I ovako imam dosta prilika da ispričam dedin slučaj. U poslednje vreme, naime, često me u mom malom domu posećuju nezvani gosti, razna nadleštva me kinje iz raznih razloga. Poslednji put me je maltretirao činovnik Zavoda za penzijsko osiguranje, nešto je zapelo oko dedine penzije. Pre dve nedelje

su me pozvali da vratim deo dede isplaćenih penzija jer sam prevario Zavod, dedinu smrt sam prijavio s deset godina zakašnjenja, bespravno sam dizao njegove prinadležnosti i na taj način oštetiо kasu Zavoda. Traže da im vratim pare sa kamata. To me je izbezumilo. Reč je o ceni bar trideset srpskih klasično reljefnih grbova. Zapretili su i sudom, optužujući me da sam potkradao državu. Ja da sam potkradao državu?!

Ali nisam im ostao dužan. Tu nešto ne štima, ponavljao sam uporno, jer ako dobro računam, deda je umro pre sedam godina. Bio sam pri pameti. Našao sam i original izvoda iz matične knjige umrlih, koji je matičar ispostavio odmah posle dedine smrti i turio ga pod nos nadležnom činovniku. I izrazio svoje negodovanje što me je Zavod oklevetao. Ne može niko tek onako da me osumnjiči za zloupotrebu. Kako bih mogao da prijavim dedinu smrt sa datumom od 1995. godine kad na zvaničnom papiru stoji 1945. godina? Nadležni činovnik je samo bečio oči. Mislim da uopšte nije imao pojma šta je posredi. U svojoj nemoći je izašao s tezom da je reč o falsifikatu.

Inače, zaista sam hteo da ga blagovremeno prijavim, išao sam nekoliko puta u onu višespratnicu, iz kancelarije u kancelariju, pokazivao im ovaj papir. Istina je i to da je kasnije odlikovan visokim antifašističkim ordenom koji je povlačio sa sobom i specijalni penzijski dodatak. Ništa u tome nije bilo neobično. Imao sam nekoliko mušterija kojima su zasluге tek posmrtno priznate. A i osim toga je bilo čudnih stvari. Marci-ku Šugara, koji je stanovao na kraju naše ulice, pozvali su na vojnu vežbu deset godina nakon što je čovek umro. Nad tim ne možemo uistinu ni da se zgrozimo, zar ne, jer čovek je dužan da i mrtav brani svoju domovinu. Ali sve to čovek još nekako i može da razume. Da li ste poznavali pokojnog gospodina

Sekulića? – pitao sam činovnika. Bio je veoma otresit, valjan čovek, grdio je komuniste i komunizam na sva usta, i danju i noću. Ja sam mu pravio postament za porcelansku bistu Draže Mihailovića. E pa, njemu su ovih dana dodelili jednu poprilično visoku, izuzetnu penziju. Žena mu se od radosti rasplakala. Mislila je da nikad neće oprostiti tim prokletim komunistima, rekla je, ali posle ovog neka ih Bog čuva, iskupili su se za svoje grehe. Slutila je ona već odavno da će istina pobediti, jer je rođenim očima videla kako komunisti ljube vladikama ruke. Činovnik je opet samo bečio oči. Video sam po izrazu njegovog lica da ništa ne razume. Ne znate, gospodine, pitao sam ga, ko je bio Draža Mihailović? Pa to je ipak sramota! Gospodin Sekulić je tvrdio da je dotični Draža bio najveći Srbin koji je ikad hodao na kugli zemaljskoj. Činovnik se toliko razbesneo da me je prekinuo u izlaganju i isterao iz kancelarije. Ne dozvoljava da pravim budalu od njega, urlao je, zna se da je car Dušan bio najveći Srbin, samo što je davno umro. Umesto da se pravim pametan, bilo bi mi bolje da mu donesem na uvid autentične papire, viknuo je za mnom. Naravno, nisam mogao ništa da mu odnesem, drugih dokumenata nije bilo. Potom sam više puta bio i kod matičara, gde mi je objašnjeno kako u velikoj knjizi piše da je deda umro 1945. godine i da se tu ništa ne može promeniti.

Uzalud sam ubeđivao službenika Zavoda za penzijsko osiguranje da drugih dokaza nemam: pripremio mi je da će Zavod, ako ne vratim dedine penzije koje sam godinama bespravno podizao, prodati moju kuću s okućnicom na licitaciji. I rekao da se radujem što me neće terati na sud i što neću zaglaviti u zatvoru. Država se ne može izigrati! Nema pardona, rekao je na kraju i otišao bez pozdrava. Bio sam očajan. Morao sam da se smirim i saberem. Mada srpski kraljevski

grbovi donose nešto novca, ipak, šta će biti sa mnom ako se razbolim? Živim u neprestanom strahu od trenutka kad će se u pratnji policije pojaviti sudski izvršitelj. A može se desiti i da me odvedu, kao što su odveli dedu.

Inače sam zadovoljan sobom, svojim životom. Izađem u dvorište i preda mnom je moj Dunav. Pređem preko brižno negovanog travnjaka i eto me već na terasi *Luksora*. Uvek imam neka posla. A u slobodno vreme sređujem dvorište. Šatorskim krilima koje je pre nekoliko dana olujni vetar podigao i smrsio pažljivo sam pokrio fijaker. Ova šatorska krila sasvim dobro podnose loše vreme, mnogo bolje nego one plastične folije. Došao sam do njih za vreme rata. Dva tipa su jednog jutra stala da mi lupaju na kapiju, skoro da su je razvalili. Kad sam im otvorio, ponudili su mi maskirne uniforme na prodaju. Rekao sam im odmah da zasada ne planiram da iznesem svoju kožu na vašar, odnosno da se prijavim u vojsku i odem na ratište. Počeli su da me ubeđuju kako tu odeću ne koristi samo vojska, nego da su te uniforme veoma zgodne i za rad po kući, u bašti, dvorištu. Od prvoklasnog su materijala, šivene su još u Titovo vreme. Nisam se dao nagovoriti, nisam podnosio te maskirne stvari, od samog prizora tog dezena bi mi pozlilo. Jedan od mojih mušterija, međutim, izrazito je uživao da se šećka u tom kostimu i kod mene je došao tako odeven da mu popravim motocikl. Bio je to neki novi tip motora, dva dana sam se zamajavao dok nisam našao kvar. Kad sam mu javio da je motor popravljen, hrupio mi je u dvorište u istoj maskirnoj uniformi, seo na motor i u odlasku je, jedva se i osvrnuvši, dobacio: nema plaćanja, treba i ja da žrtvujem nešto za domovinu. Stajao sam bespomoćan nasred dvorišta. I od tada, kad ugledam maskirnu uniformu, zgrči mi se želudac.